

Trenja in konflikti znotraj ekonomske znanosti

»*Ekonomska teorija, ki prezre vlogo denarja in dolga v tržnem gospodarstvu, ne more doumeti kompleksne, monetarne, na kreditu temelječe ekonomije, v kateri živimo.*«

Steve Keen

Prevladujoča ekonomska paradigma v času velike depresije je bila, da so trgi učinkoviti in da se korigirajo sami, pojasnjuje ekonomist Joseph Stiglitz v svojem delu *Freefall*. Zato je bil nasvet mnogih, naj vlada za reševanje ekonomije ne stori ničesar. Franklin D. Roosevelt je bil drugačnega mnenja in je poslušal nasvet Johna M. Keynesa ter povečal javno porabo za stimulacijo ekonomije. Kljub temu da Rooseveltov New Deal ni bil popolnoma učinkovit, pa je vojna poraba povlekla ameriško ekonomijo iz depresije. Ta kriza je pokazala, trdi Stiglitz, da se trgi ne korigirajo sami, vsaj ne v relevantnem časovnem okviru. Po drugi svetovni vojni je Keynesov pristop prevladoval znotraj ekonomske znanosti. Drugi ekonomisti, npr. Paul Samuelson, so nadaljevali njegovo delo, vendar, kot opozarja ekonomist Steve Keen v knjigi *Debunking Economics*, so nasledniki Keynesove teorije (tako kot nasledniki Marxa) pogostokrat interpretirali napačno. Primer tega je model IS-LM*, ki ga je izdelal John Hicks. Hicks je kasneje sam spoznal, da njegova interpretacija Keynesa ni točna, ko pri investicijah v obzir vzamemo negotovost (več o makroekonomskih modelih in njihovem razvoju si preberite v spodnjem uokvirjenem tekstu z naslovom Makroekonomski modeli).

Do leta 1970, nadaljuje Stiglitz, se je pojavila nova nevarnost – inflacija. V veliki depresiji je bila glavni problem deflacija oz. padec cen. Večina povojnih recesij v Ameriki je bila po njegovem mnenju povezana z prevelikim zmanjševanjem kredita s strani Fed, zato so mladi ekonomisti verjeli, da je država neučinkovita, trgi pa so po drugi strani popolni. Hkratna rast inflacije in nezaposlenosti v 70-ih letih se ni skladala z določenimi deli keynesianskih teorij. Do leta 1980 je mišljenje, da so trgi učinkoviti in samokorektivni, zopet začelo prevladovati znotraj ameriških akademskih krogov.

Toda, trdi Stiglitz, neoklasične teorije o svobodnem trgu se niso ujemale ne s stvarnostjo ne z novimi dognanji v ekonomski znanosti, ki so pokazala, da tudi skoraj polna zaposlenost ter kompetitivni trgi ne zagotavljajo učinkovite distribucije virov.

* IS-LM: ('Investments', 'Savings' – 'Liquidity', Money' oziroma 'investicije in prihranki' – 'likvidnost in denar'): makroekonomski model, ki prikazuje povezavo oz. odnos med obrestnimi merami in bruto domačim proizvodom. Krivulja IS predstavlja ravnovesje v realnem (nefinančnem) gospodarstvu (med investicijami in prihranki). Krivulja LM predstavlja ravnovesje na denarnem trgu (med povpraševanjem po denarju in dotokom denarja). Presečišče obeh krivulj je točka splošnega ravnovesja v gospodarstvu: kombinacija obrestnih mer in BDP-ja je takšna, da sta oba trga (trg proizvodov in finančni trg) v medsebojnem ravnovesju. Kljub temu da naj bi bil model nepopoln (kritiki trdijo, da ne vključuje trga dela) in netočen, ga še vedno učijo na večini dodiplomskih študijev ekonomije povsod po svetu.

Steve Keen, ki je med drugim tudi matematik, je bil eden izmed peščice ekonomistov, ki so pravilno napovedali zadnjo krizo. Ocenjuje, da se je 85 % ekonomskih akademikov preusmerilo v polje neoklasičnih idej. Še več, ekonomisti, ki so zagovarjali drugačne poglede, so bili izključeni tako iz ekonomskih strokovnih glasil (kot npr. 'Journal of Economic theory') kot tudi iz univerz. Glasila so preprečevala objavo člankov, ki se niso skladala z neoklasičnimi pogledi, na univerzah pa so čistili učne načrte. Tako **danes v ZDA tudi specialistični predmeti o denarju in bančništvu učijo zgolj neoklasične teorije o tem področju, ne pa tudi zgodovinskih pogledov ali analiz, ki so nastale pred neoklasičnimi**. Ekonomski diplomanti tako niti ne vedo, da obstajajo tudi drugi pogledi na ekonomijo. Partha Dasgupta, profesor ekonomije na univerzi v Cambridgeu, v svoji publikaciji *Modern economics and its critics 1* razlaga, da so včasih (50 let nazaj in več) profesorji poučevali tako sodobne ekonomske teorije kot tudi zgodovino ekonomske misli. Danes so stvari popolnoma drugačne, študenti ekonomije ne berejo izvornih del starejših ekonomistov oz. klasikov ekonomije in imajo zgolj bežno predstav o tem, kaj so v resnici napisali:

»You can emerge from your graduate studies in economics without having read any of the classics, or indeed, without having anything other than a vague notion of what the great thinkers of the past had written.« (Dasgupta, str. 1)

Še več, nekaterim 'mainstream' ekonomistom je pravzaprav vseeno, kaj so avtorji v resnici mislili. Robert Solow, eden izmed najbolj znanih ekonomistov, je leta 2001 dejal: *»Prevladujoči okvir za razmišljanje o kratkoročnosti je bil nekaj časa 'Keynesianski'. To oznako uporabljam zgolj za prikladnost; nimam popolnoma nobenega zanimanja za to, 'kaj je Keynes v resnici mislil'.«* (Solow, 2001, str. 21; v Keen, str. 258)